

Die lelijke dingen, in wild-romantisch Rügen

Tot nog toe staan er op Rügen alleen een paar windmolens van maximaal 50 meter hoog. De nieuwe windmolens zouden 150 meter hoog zijn.

Foto Daniel Rosenthal / de Volkskrant

EILAND RÜGEN

WIEK

Windmolenparken zijn het visitekaartje van de Energiewende van bondskanselier Merkel, de omschakeling naar duurzame energie in Duitsland. Maar de CO₂-uitstoot is nauwelijks gedaald en de parken stuiten vaak op verzet. Op het eiland Rügen, in Merkels kiesdistrict, lopen de emoties hoog op.

STERRE LINDHOUT

Als Friederike von Buddenbrock vanaf de eerste verdieping van haar pension, Haus Buddenbrock, uit het raam kijkt, ziet ze het noordelijkste puntje van het Duitse eiland Rügen. Ze ziet gloeiende akkers bezaaid met roggestoppels

waartussen ganzen zich tegoed doen aan de laatste maaltijd voor de grote trek naar het zuiden. Ze ziet de dennen op het duin, en daarachter de Oostzee, zo glad als een binnenwater.

Geelbruin, groen, grijsblauw. Het is een uitzicht waar Vincent van Gogh wel raad mee had geweten. Je moet alleen de grote suv in de carport naast het huis even weg denken.

'Wild-romantisch', zo beschrijven Von Buddenbrock en haar echtgenoot het gebied op de website van hun pension, een hagelwit buiten uit 1907, omgeven door een landschapstuin in Engelse stijl. Het echtpaar uit het nette Berlijnse stadsdeel Wilmersdorf kocht huis en tuin drie jaar geleden bij wijze van extra pensioenvoorziening.

Maar huis, tuin, uitzicht en pensioenvoorziening worden bedreigd. Op 2 kilometer afstand van het dorp komen drie windmolens, midden in het wild-romantische tafereel. En het zijn niet zomaar windmolens, maar windmolens van wel 150 meter - windmolens zo hoog als kathedralen.

Zodra Friederike het over 'die lelijke dingen' heeft, wordt haar zachte, beschaafde stem schril. Vorige zomer, toen Haus Buddenbrock na drie jaar renoveren de deuren opende, hoorden ze over de plannen voor het windmolenpark. 'Zoiets verzin je niet, niet hier.' Daarom gaat Von Buddenbrock straks naar de tweewekelijkse bijeenkomst van actiegroep Windkraft Wahnsinn Wittow - dat laatste is de naam van het noordelijkste schiereiland van Rügen, waarop het dorp Wiek ligt.

Een mix van argumenten

Duitsland telt 27 duizend

windmolens en maar liefst 630 actiegroepen die tegen die dingen protesteren. Steeds vaker zijn die protesten succesvol, mede omdat het voor advocaten lucratiever wordt zich in het vechten tegen windmolens te specialiseren. Hun argumenten zijn vaak een mix: horizonvervuiling, vrees dat de windmolens bedreigde diersoorten verjagen, daling van de waarde van omliggend onroerend goed. Ook zijn sommigen bang dat windmolens vanwege de straling, of vanwege hun zachte maar doordringende gebrom op termijn schadelijk zijn voor de gezondheid.

Toerisme en trekvogels zijn de reden dat er op Rügen nog geen grote windparken staan - de deelstaat Mecklenburg-Vorpommern wilde de eilanden in de Oostzee in eerste instantie ongerept laten. Daarom staan er op het eiland alleen een paar oude windmolens van 'maar' 50 meter hoog. Die staan er sinds de eeuwwisseling, toen de vergunningsregels nog anders waren.

Het gekke is dat het omvangrijke protest tegen het belangrijkste symbool van Duitslands Energiewende nauwelijks weerklank vindt in de landelijke politiek. Op de rechts-populistische AfD na zijn alle partijen voor windenergie.

De CDU van Angela Merkel verkoopt de Energiewende doorgaans trots als een succes, hoewel dat niet helemaal klopt (zie kader). De ironie wil dat het dorp Wiek in haar kiesdistrict ligt, Rügen-Noord. Het glimlachende gezicht van de kanselier hangt aan elke tweede lantaarnpaal in het dorp.

Het oosten

Veruit de meeste windmolens staan in de 'nieuwe deelstaten', de

voormalige DDR. Dat komt doordat daar meer ruimte is, maar ook doordat voormalig West-Duitse deelstaten als Beieren de afgelopen jaren snel regelgeving hebben ingevoerd die het plaatsen van windmolens bemoeilijkt. En het komt doordat het oosten armer is en de tienduizenden euro's die gemeenten per molen per jaar kunnen opstrijken een welkome bijverdienste zijn. Zo dacht ook de burgemeester van Wiek toen ze in 2013 bij de deelstaat een aanvraag indiende voor een aanpassing van het bestemmingsplan die het neerzetten van een windpark mogelijk moet maken.

'Ze deed het stiekem!', zegt Von Buddenbrock tegen de zeventien eilanders die naar de bijeenkomst van de actiegroep zijn gekomen. 'Niemand wist ervan.'

Naast haar zit een bonk van een man hartstochtelijk te knikken. Het is Jörg Radvan. De 44-jarige visverwerker is hier op Rügen geboren. En anders dan de meeste van zijn generatiegenoten is hij gebleven. Hij is hier gelukkig, net als zijn vriendin en zijn twee kinderen.

Radvan is politiek eerder links dan rechts en een voorstander van de Energiewende. 'Maar als oer-Rüganer ben ik opgegroeid met de natuur', zegt hij. Hij heeft op internet gruwelijke verhalen gelezen over trekvogels die door windmolens worden vermord. 'Als in een gehaktmolen!'

'Friederike zegt altijd dat wij in het oosten onze rechten niet kennen, niet weten hoe we moeten protesteren', zegt Radvan. 'Daar heeft de burgemeester gebruik van gemaakt.'

De partijloze burgemeester Petra Harder maakt niet de indruk dat ze binnenkort zal buigen voor het protest. Als ze toestemming krijgt om de windmolens door een investeerder te laten bouwen, zal ze eerst een referendum houden. Dat heeft ze aan de bevolking beloofd, benadrukt ze.

Harder wil niemand persoonlijk aanvallen. Maar ze vermoedt dat bij veel mensen uit de actiegroep eigenbelang een grotere rol speelt dan de zorgen om het milieu of zelfs maar het mooie uitzicht.

De kleine vrouw met praktisch kapsel en scheef afwachtend glimlachje herinnert vaag aan Angela Merkel. Van beroep is Harder manager van de plaatselijke woningbouwcorporatie. Het burgemeesterschap doet ze er voor een maandelijkse vergoeding bij, zoals dat gewoon is in kleine dorpen.

Haar kantoor zit in een typische DDR-flat, zachtroze als de huid van een Britse badgast voorafgaand aan een dag op het strand. Met drie verdiepingen en een zolder is de flat het hoogste gebouw op Wittow - op de windmolens na.

Ook Petra Harder kijkt graag uit het raam, over de rij verzakte socialistische garageboxen, naar de stoppelvelden en de zee. Drie molens leveren per jaar ongeveer 400 duizend euro belastinggeld op, heeft ze berekend.

En dan vertelt ze over leegloop na de val van de muur, over de werkloosheid en de relatieve armoede. Driekwart van de inwoners van Wiek werkt voor een mager loon in het toerisme. 'Die windmolens zijn een investering in de toekomst, die van de energievoorziening, maar vooral de toekomst van het dorp Wiek.'

SUCCESROMAN OVER WINDMOLENS

Hoezeer de strijd tegen windmolens in Duitsland tot de verbeelding spreekt, bleek vorig jaar uit het succes van de vuistdikke roman *Unterleuten* van schrijfster Juli Zeh (in het Nederlands vertaald als *Ons soort mensen*). SPD-lijsttrekker Martin Schulz noemde het tijdens de campagne een aanrader, omdat de strijd tussen dorpingen over de komst van de windmolens 'de tegenstrijdigheden en de afgronden van deze tijd laat zien'. Van de

protestgroep op Rügen is Friederike von Buddenbrock de enige die het heeft gelezen. 'Er staat een zin in die alles duidelijk maakt: 'We willen niet uw instemming, we willen slechts uw overgave.' Hier gaat het precies zo.'